

HANDTHEATER
theater in Nederlandse
Gebarentaal

jaarverslag juni 1994 - tot juli 1995

VOORWOORD

Dit jaarverslag beschrijft de activiteiten van stichting Handtheater in de periode juni 1994 tot en met juni 1995.

Voor informatie over de voorgeschiedenis van theater in Nederlandse Gebarentaal, de doelstelling en doelgroep van Handtheater, en enkele belangrijke vraagpunten over deze vorm van theater, verwijzen wij naar de brochure 'Gebarentheater in Nederland. Geschiedenis en toekomst van het Handtheater'.

Handtheater verzorgde ook dit seizoen weer voorstellingen voor volwassenen en kinderen, en workshops. Daarnaast kwam een aantal produkten tot stand op het gebied van dovencultuur en gebarentaal. Verder namen veel mensen, zowel horenden als doven, contact op met Handtheater met vragen om informatie en advies, verzoeken om hulp bij vertalingen in Nederlandse Gebarentaal en medewerking bij produkties.

De stichtingsraad van Handtheater, bestaande uit de acteurs, houdt eenmaal per twee weken een vergadering samen met de mensen die voor de produktie verantwoordelijk zijn. Het bestuur, de stichtingsraad en de produktiemedewerkers komen eenmaal per vier tot zes weken bijeen om het beleid te bespreken.

Mieke Julien
Amsterdam, augustus 1995

VOORSTELLINGEN

Voorstellingen voor volwassenen

De wereld op zijn kop

spel John van Gelder
idee John van Gelder en Mieke Julien

Van 'De wereld op zijn kop' zijn twee versies, de 'winkelversie' en de 'kofferversie'. De winkelversie is bedoeld voor theaters en soortgelijke accommodaties.

De verkoper in de hoedenwinkel is een eenzellig man. De meeste tijd is hij alleen met zijn hoeden. Af en toe komt er een klant. Een mooie vrouw wil een rode flaphoed, een 'leatherboy' laat zich verleiden door een leren pet, en een oud echtpaar herbeleeft de jeugdliefde onder twee rieten hoeden.

Tussendoor laat de verkoper zich gaan met zijn hoeden, petten en mutsen en wordt af en toe op heterdaad betrapt door een klant.

Hij tooit zich met een hoofddeksel en wordt een generaal die zijn soldaten onder de duim heeft, een matroos die op zeereis gaat, een voetballer die een doelpunt maakt, en een klein meisje dat haar zwemdiploma haalt.

In de kofferversie haalt John hoeden uit koffers en vertelt een verhaal met en naar aanleiding van de hoed. De kofferversie is bedoeld voor gelegenheden waar geen theatervoorzieningen aanwezig zijn.

'De wereld op zijn kop' is negentien keer gespeeld.

17 september	Gelderhorst, Ede
29 september	Den Helder
1 oktober	Dovenontmoetingscentrum, Amsterdam
7 oktober	Ammanschool Amsterdam
20 oktober	Jongerencommissie
26 oktober	Weerklank, Amsterdam
28, 29 oktober	Madido, Nieuwegein
25 november	Gebarenhof, Voorburg
20 december	Woonvorm voor doven, Deventer
12 januari	Weerklank, Zoeterwoude
14, 15, 16 maart	Weerklank, Heemskerk
19 t/m 27 maart	Miami, cruiseschip
27 maart	Pleintheater, Amsterdam
31 maart	Heeze
7 april	Leiderdorp
29 april	België

Hiphop through Eurappa

spel en dans leerlingen van het VSO, Rotterdam

muzikale begeleiding John van Gelder
begeleiding dans Lot Julien
begeleiding totaal Handtheater

Als resultaat van de theaterweek in het kader van het identificatieproject brachten de leerlingen van het Voortgezet Speciaal Onderwijs van het Rudolf Mees Instituut in Rotterdam de voorstelling 'Hiphop through Eurappa'.

Hiphop dans, begeleid door John van Gelder op de Afrikaanse trom, werd afgewisseld door rapteksten. De voorstelling was een succes en de leerlingen hebben met enthousiasme aan de totstandkoming ervan gewerkt. Informatie over de theaterweek staat in het hoofdstuk 'workshops'.

De voorstelling werd zesmaal gespeeld.

1 juli	RMI, Rotterdam
24 september	Werelddovendag
28/29 oktober	Madido, Nieuwegein
4 november	Congres DeSign for all, Rotterdam
8 november	Ammanschool, Amsterdam

De man, de stad en het boek

Pierre 1	John van Gelder (de man)
Pierre 2	Jean Couprie (de stad)
Pierre 3	Gert-Jan de Kleer (het boek)

tekst en regie	Mieke Julien
kleding	Teja Vossen Hanneke Emens Petra Laan Hermione Veeneklaas
decor	Jacques Kriek John van Gelder Jos Verschuren
licht	John Neufeld

'De man, de stad en het boek' is een monoloog voor drie mannen die ter gelegenheid van het vijfjarig jubileum van Handtheater is geschreven. Het toneelstuk is mede gebaseerd op het boek 'Opmerkingen van een dove & stomme' van de hand van de dove Fransman Pierre Desloges. Het boek verscheen in 1779 in het Frans. Het is een pleidooi voor de gebarentaal en de onderwijsmethode van Abbé de l'Épée, die in het toenmalige Parijs een school voor doven leidde. Op deze school was gebarentaal de voertaal. Pierre Desloges verzet zich tegen de zogenaamde orale methode, waarbij leerlingen via allerlei kunstgrepen moeten leren spreken en liplezen.

Handtheater heeft Ernst van Altena gevraagd om het boek in het Nederlands te vertalen.

'De man, de stad en het boek' ging op 2 mei 1995 in première in het Pleintheater in Amsterdam. Verder is de voorstelling in hetzelfde theater gespeeld op 3 mei 1995. In het seizoen 95/96 wordt de voorstelling op verschillende plaatsen in Nederland gespeeld.

In 'De man, de stad en het boek' vertellen John, Jean en Gert-Jan gezamenlijk het verhaal

van Pierre Desloges.

Voorlopige speellijst:

15 september	Theater De Tobbe, Voorburg
9 oktober	Bibliotheektheater, Rotterdam
5 november	Theater O 42, Nijmegen
11 november	De Reehorst, Ede

Voorstellingen voor kinderen

De dieren onder mijn dak

spel	Rina Hietbrink
begeleiding	John van Gelder
verhalen	Mieke Julien

'De dieren onder mijn dak' zijn drie dierenverhalen die door Rina Hietbrink worden verteld. De verhalen zijn ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van Handtheater geschreven. De verhalen gaan over de belevenissen van een olifantje, twee beertjes en een aapje. Hun belevenissen zijn gebaseerd op het natuurlijke gedrag van dieren.

Op 30 juni werd de voorstelling gespeeld voor alle leerlingen van het Rudolf Mees Instituut. De bedoeling is dat Rina de verhalen gaat vertellen aan kleine groepen kinderen (maximaal twintig) op scholen.

De verhalen zijn gebundeld in een gelijknamig boekje. Bij de vertellingen is een lesbrieff verkrijgbaar met suggesties die leerkrachten kunnen gebruiken als introductie op of verwerking van de voorstelling.

Incidentele produkties

- Op 3 november 1994 speelden Jean Couprie, Rina Hietbrink, Gert-Jan de Kleer en John van Gelder een kort komisch stuk over communicatie in de prehistorie ter gelegenheid van het congres 'DeSign for all' in Rotterdam.
- Op 4 november speelde John van Gelder de voorstelling 'Telecommunicatiewinkel'. Een verkoper in een winkel met allerlei telecommunicatiemiddelen krijgt gekke, lieve, lastige, veeleisende klanten. Hij verkoopt blaaspijpen in allerlei maten om briefjes weg te schieten (kort voor Europa en lang voor Amerika), doe-het-zelf doosjes met ingrediënten voor het maken van een vuurtje om rooksignalen te verzenden, snelpostschoenen en nog veel meer onzin. De voorstelling werd speciaal gemaakt voor het congres 'DeSign for all' in Rotterdam.
- Op 29 april bracht Gert-Jan de Kleer enkele gedichten in Nederlandse Gebarentaal op een dovendag in de Vrije Universiteit te Brussel.
- Gert-Jan de Kleer bewerkte en vertelde het verhaal 'Job' in Nederlandse Gebarentaal.

WORKSHOPS

De Boekenkast

begeleiding Jean Couprie en Marjanne Romkema

'De Boekenkast' is een workshop voor dove kinderen van vijf tot tien jaar. Hun horende broers en zussen kunnen meedoen, als zij vertrouwd zijn met gebaren. Per keer staat een (prenten)boek centraal. Het boek wordt voorgelezen in Nederlandse Gebarentaal. Na het voordragen van het verhaal krijgen de kinderen spelopdrachten die in verband staan met het thema van het boek. De kinderen leren werken met houding, beweging en emotie in combinatie met Nederlandse Gebarentaal. Ook kunnen zij, in een zelf gemaakt decor, het verhaal naspelen. Tegelijkertijd oefenen de ouders in een andere ruimte de gebaren die in het verhaal voorkomen en leren zij het verhaal voorlezen in Nederlandse Gebarentaal. Het doel van 'De Boekenkast' is het bevorderen van het lezen en het stimuleren van de ontwikkeling van de Nederlandse Gebarentaal.

De workshop 'De Boekenkast' is dit seizoen driemaal gehouden.

2 juli	Gelderhorst, Ede
10 september	Heiloo
17 september	Zwolle

Theaterweek voor dove jongeren

begeleiders	Jean Couprie, John van Gelder, Sam Pattipeiluhu, Marjanne Romkema, Lot Julien, Mieke Julien, Truus de Ridder, Joep Backhuijs en docenten van het VSO van het RMI
idee en opzet	Mieke Julien

Van 27 juni tot en met 1 juli 1994 vond er een theaterweek plaats voor alle zestig leerlingen van de school voor Voortgezet Speciaal Onderwijs van het Rudolf Meesinstituut. De leerlingen zijn tussen dertien en twintig jaar oud.

Er werd gekozen voor 'straatcultuur' als thema.

De doelstelling van de theaterweek was:

- leerlingen aspecten van theater, taal, dans en beweging laten ervaren,
- hen laten nadenken over het thema straatcultuur en hun eigen ervaringen daarmee,
- hen in contact brengen met volwassen doven en Nederlandse Gebarentaal,
- hen laten samenwerken in een andere groepssamenstelling dan gewoonlijk.

De workshops vonden plaats op vier dagen van

9.00 - 10.45 uur
10.45 - 12.30 uur
13.30 - 15.15.

0. Introductie

De begeleiders van de workshops stellen zichzelf aan de leerlingen voor. Het programma

van de week wordt toegelicht.

1. Workshop 'ik en jij'

Begeleiders: Mieke Julien en Sam Pattipeiluhu

Korte inhoud: In deze workshop worden begrippen als 'identiteit', 'identificatie', 'cultuur', 'subcultuur' en 'dovencultuur' uitgelegd.

De leerlingen maken individuele opdrachten in een 'ik-boek' en krijgen gezamenlijke opdrachten.

2. Straatkunst 1

Begeleiders: Marjanne Romkema en Joep Backhuijs / drie docenten van school

Korte inhoud: Na een introducerend praatje over kunst, laat Joep een video zien over zijn werk. Aan de leerlingen wordt gevraagd wat ze op straat denken te vinden.

Daarna wordt de groep verdeeld in vijf kleine groepjes die de straat op gaan. De begeleiders hebben een plattegrond van de buurt en een vuilniszak. Alle leerlingen krijgen plastic handschoenen. Op de vuilniszakken zit een etiket, waarop de namen van de leerlingen zijn geschreven.

3. Graffiti 1

Begeleiders: Jean Couprie en John van Gelder / drie docenten van school

Korte inhoud: Na een inleidend praatje over graffiti, krijgt de groep instructie over fotograferen. Daarna wordt de groep verdeeld in vijf groepjes. De groepjes gaan onder begeleiding de straat op om graffiti te fotograferen. Ieder groepje heeft een fototoestel. De begeleider heeft een lijst waarop hij/zij kan aantekenen wie welke foto heeft gemaakt.

4. Verhalen vertellen

Begeleiders: John van Gelder en Jean Couprie

Korte inhoud: De leerlingen krijgen enkele (vertaalde) teksten van rapliedjes. Eventueel wordt een video met rapsongs bekeken (met ondertiteling). Met de leerlingen wordt over de inhoud van de teksten gepraat. Waar zingen ze over?

Leerlingen kunnen een kaartje trekken. Op de kaartjes staan onderwerpen. De vraag is: wat bevat je niet van (onderwerp) en wat zou je veranderd willen zien.

De onderwerpen zijn: school, thuis, straat, gezin, vrienden, stad, politiek, liefde etc.

De verhalen die ze vertellen worden op video opgenomen. De verhalen dienen als basis voor de workshop 'gebaren-hiphop'.

5. Straatkunst 2

Begeleiders: Marjanne Romkema en Joep Backhuijs

Korte inhoud: Joep en Marjanne houden een korte inleiding over het maken van kunstwerken.

De groep wordt in kleine groepjes verdeeld. Van de dingen die de vorige dag door de leerlingen zijn verzameld worden in die groepjes kunstwerken gemaakt.

6. Stempelworkshop

Begeleiders: Mieke Julien en Truus de Ridder

Korte inhoud: Mieke houdt een inleidend praatje over 'Loesje'. Ze laat affiches en kaarten van Loesje zien. Verder laat ze gestempelde tekstkaarten zien.

De leerlingen gaan ieder voor zich ansichtkaarten stempelen.

7. Gebaren-hiphop

Begeleiders: Jean Couprie en Mieke Julien

Korte inhoud: De leerlingen doen bewegingspellen met gebaren. De bedoeling is dat zij leren gebaren ritmisch te gebruiken.

Daarna bekijken ze de videoband van de vorige dag. De meest geschikte teksten worden uitgekozen en bewerkt tot gebaren-hiphop.

8. Graffiti 2

Begeleiders: Marjanne Romkema en Joep Backhuijs

Korte inhoud: De leerlingen krijgen voorbeelden te zien van graffiti-namen. Ze kiezen voor zichzelf een naam (kan hun eigen naam zijn maar ook een andere naam) en maken een 'piece'. Eerst ontwerpen ze op kladpapier en voeren daarna hun naam uit op wit karton met dikke viltstiften.

In de ruimte hangt verder een strook behangpapier langs alle muren. De groep maakt graffiti op het behangpapier.

9. Hiphop

Begeleiders: Lot Julien en John van Gelder

Korte inhoud: Lot vertelt wat hiphop is, hoe het is ontstaan. Daarna doen leerlingen bewegingen die ze kennen voor. Eenvoudige bewegingen worden door iedereen geoefend. Daarna wordt de groep opgedeeld in kleine groepjes, die ieder een eigen bewegingspatroon gaan uitvoeren.

De voorstelling

De voorstelling bestaat uit korte scènes van ongeveer twee minuten uitgevoerd door groepjes van zes à zeven leerlingen. Ieder groepje heeft een hiphoppatroon en één tekst. Van te voren is afgesproken wie van het groepje de tekst 'rapt'. De anderen vormen een soort koor. Tussen de groepjes zijn twee of drie solo's. De totale lengte van de voorstelling is twintig à vijfentwintig minuten.

Het decor bestaat uit omgevallen vuilnisbakken waar papier uit 'stroomt'. Op de achtergrond staat vijf televisies. Op alle televisies is MTV te zien.

De groepjes komen van verschillende kanten het podium op.

De week was een enorm succes. Zowel begeleiders als leerlingen hebben met grote inzet en enthousiasme gewerkt.

De voorstelling die plaatsvond in de theaterzaal van het Rudolf Meesinstituut en waaraan alle zestig leerlingen deelnamen, werd door tweehonderd mensen bezocht en heel gunstig ontvangen.

Van de theaterweek is een aantal produkten, het 'ik-boek' dat alle leerlingen hebben ingevuld, een bundel met 'elfjes' (gedichtjes bestaande uit elf woorden) gemaakt door de leerlingen, twee affiches en een presentatiemap.

PRODUKTEN

Opmerkingen van een dove & stomme

boek, 71 pagina's, genaaid/gebonden
auteur Pierre Desloges, 1779
vertaling Ernst van Altena, 1995
vormgeving Hilde Salverda

In 'Opmerkingen van een dove & stomme' zet Pierre Desloges zijn gedachten over de gebarentaal, de cultuur van en het onderwijs aan doven uiteen. Het is een prachtig boek met actuele betekenis, ook al is het meer dan tweehonderd jaar verschenen. 'Opmerkingen van een dove & stomme' is verschenen ter gelegenheid van het vijfjarig jubileum van stichting Handtheater.

De man de stad en het boek

toneeltekst
auteur Mieke Julien
vormgeving Hilde Salverda

'De man, de stad en het boek' is de tekst van het gelijknamige toneelstuk dat Handtheater speelt ter gelegenheid van het vijfjarig jubileum van de stichting.

Abbékaarten

tekeningen Gert-Jan de Kleer

Gert-Jan de Kleer heeft vijf prachtige tekeningen gemaakt met de oude Abbé de l'Epée (die in het achttiende eeuwse Parijs een school voor doven had waar gebarentaal de voertaal was) als model. Abbé de l'Epée maakt de gebaren voor:

- Abbé
- Parijs (het oude Parijs met de acht torens van de Bastille en niet het nieuwe gebaar voor Parijs dat bestaat uit het aangeven van de Eiffeltoren)
- de l'Epée
- Deschamps (een andere onderwijzer van doven uit die tijd)
- Pierre (Desloges).

De tekeningen zijn in de vorm van een serie ansichtkaarten verschenen.

Het Gebarenkwartet

tekeningen Gert-Jan de Kleer
vormgeving Hilde Salverda
handleiding Mieke Julien

Het 'Gebarenkwartet' bestaat uit veertig kwartetkaarten en tien 'themakaarten' in een kartonnen doosje met deksel. Het kwartet bevat de thema's: gezin, dingen, werkwoorden, gevoelens, tijd, vraagwoorden, dieren, school, communicatie en tellen.

Model staan kinderen van verschillende etnische komaf.

Bij het kwartet zit een handleiding waarin de spelregels van het Gebarenkwartet staan en enkele suggesties voor andere spelletjes die met de kaartjes kunnen worden gedaan.

Foto-ansichtkaarten

foto's John van Gelder

John van Gelder heeft in de loop der jaren foto's gemaakt van dove acteurs en actrices uit landen over de hele wereld. De serie bevat negen zwart-wit foto's die als Ansichtkaart gedrukt zijn.

De dieren onder mijn dak

tekst Mieke Julien
tekeningen Rudi Hietbrink
vormgeving Hilde Salverda

Het boekje 'De dieren onder mijn dak' bevat drie dierenverhalen, over een olifantje, twee beertjes en een aapje.

Het boekje hoort bij de gelijknamige voorstelling, waarin Rina aan kinderen een of meerdere verhalen vertelt.

BIJLAGE 1 SPEELLIJST

Workshops

2 juli	Boekenkast	Ede
27 juni t/m 1 juli	Identificatieproject	Rotterdam
10 september	Boekenkast	Heiloo
17 september	Boekenkast	Zwolle

Voorstellingen

1 juli	Hiphop through Eurappa	Rotterdam
17 september	De wereld op zijn kop	Ede
24 september	Hiphop through Eurappa	Wereldovendag
29 september	De wereld op zijn kop	Den Helder
1 oktober	De wereld op zijn kop	SWDA
7 oktober	De wereld op zijn kop	Ammanschool Amsterdam
20 oktober	De wereld op zijn kop	Jongerencommissie
26 oktober	De wereld op zijn kop	Weerklank, Amsterdam
28 en 29 oktober	De wereld op zijn kop	Madido, Nieuwegein
28 en 29 oktober	Hiphop through Eurappa	Madido, Nieuwegein
29 oktober	Job, Gert-Jan	Gelderhorst, Ede
3 november	Prehistorische communicatie	DeSign, Rotterdam
4 november	Telecommunicatie	DeSign, Rotterdam
4 november	Hiphop through Eurappa	DeSign, Rotterdam
8 november	Hiphop through Eurappa	Ammanschool, Amsterdam
25 november	De wereld op zijn kop	Gebarenhof, Voorburg
20 december	De wereld op zijn kop	Woonv voor d., Deventer
12 januari	De wereld op zijn kop	Weerklank, Zoterwoude
14, 15, 16 maart	De wereld op zijn kop	Weerklank, Heemskerk
19 t/m 26 maart	De wereld op zijn kop	Miami, cruiseschip
27 maart	De wereld op zijn kop	Pleintheater, Amsterdam
31 maart	De wereld op zijn kop	Heeze
7 april	De wereld op zijn kop	Leiderdorp
29 april	De wereld op zijn kop	België
29 april	Poëzie	België

BIJLAGE 2 STICHTING HANDTHEATER

postadres :
Stichting Handtheater
p/a John van Gelder
Zeeburgerdijk 13
1093 SK Amsterdam
tel: 020 - 612 53 35 (ook teksttelefoon)
fax: 020 - 683 40 09 / 665 73 47

bestuursleden:
Rudi Hietbrink, voorzitter
Jan Backer, penningmeester
Henk Buter, secretaris

stichtingsraad:
Jean Couprie
John van Gelder
Gert-Jan de Kleer

andere spelers:
Rina Hietbrink
Marjanne Romkema (tot 30/03/1995)

aangesloten groepen:
kindertheater Wapper
kindertheater Klapproos
Watertheater

doelstelling: het bevorderen van en geven van bekendheid aan dovencultuur, meer in het bijzonder op het gebied van gebarentheater en non-verbale expressie

activiteiten: voorstellingen in Nederlandse Gebarentaal,
workshops gebarentheater en non verbale expressie,
vertalen van theaterstukken en andere teksten in Nederlandse Gebarentaal,
ontwikkelen van producties en produkten in Nederlandse Gebarentaal

productie: Teja Vossen, Mieke Julien, Truus de Ridder, Marieke van Perlstein en Marijke Ketzer

theatertolk: Mieke Julien

vormgeving: Hilde Salverda